

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра економіки і підприємництва

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

МАТВІЙЧУК Дмитро Віталійович

УДК: 330.341.1:633

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ П (ПО) СП «МАЛІНІВСЬКЕ»
КОРОСТЕНСЬКОГО РАЙОНУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Спеціальність 051 – Економіка
Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Яремова Марина Іванівна
Кандидат економічних наук, доцент

Житомир – 2021

АНОТАЦІЯ

Матвійчук Д.В. Підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції П (ПО) СП «Малинівське» Коростенського району житомирської області– Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 051 «Економіка». – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2021.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню та узагальненню теоретико-методичних і науково-практичних аспектів підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції П (ПО) СП «Малинівське». Для вирішення даної проблеми запропонована економіко-математична модель оптимізації виробництва певних видів аграрної продукції з урахуванням інвестування та виробництва на інноваційній основі.

Ключові слова: ефективність, ефект, ресурсний потенціал, інвестування, інновації, оптимізація, диверсифікація.

ANNOTATION

Matviychuk D. “The efficiency improving of agricultural production of the private (private-leased) agricultural enterprise "Malynivske" Korosten district of Zhytomyr region” - Manuscript.

Qualifying work for the degree of «Master» in the specialty 051 «Economics». - Polissya National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2021.

Qualification work is devoted to the study and generalization of theoretical, methodological, scientific and practical aspects of improving the efficiency of agricultural production of the private (private-leased) agricultural enterprise "Malynivske". To solve this problem, the economic and mathematical model for optimizing the production of certain types of agricultural products, considering the investment and production on an innovative basis.

Keywords: efficiency, effect, resource potential, investment, innovation, optimization, diversification.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	7
1.1. Поняття та суть економічної ефективності виробництва продукції...	7
1.2. Методологія оцінки економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств.....	9
1.3. Чинники та шляхи зростання економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції.....	11
РОЗДІЛ II. СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ П(ПО)СП «МАЛИНІВСЬКЕ» КОРОСТЕНСЬКОГО РАЙОНУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	14
2.1. Організаційно-економічна та фінансова характеристика підприємства	14
2.2. Оцінка рівня економічної та ділової активності виробничої системи підприємства.....	17
2.3. Аналіз проблем зростання ефективності виробництва сільськогосподарської продукції.....	18
РОЗДІЛ III. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗРОСТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ П(ПО)СП «МАЛИНІВСЬКЕ»	23
3.1. Прогнозування стратегічних напрямів зростання ефективності виробництва продукції досліджуваного підприємства.....	23
3.2. Проектне обґрунтування резервів зниження собівартості продукції як фактору підвищення економічної ефективності на підприємстві.....	25
3.3. Економіко-математична модель оптимізації галузевої структури виробництва П(ПО)СП «Малинівське».....	28
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах господарювання сталий розвиток сільськогосподарських підприємств зумовлений забезпеченням і підвищенням ефективності функціонування їх виробничо-господарських систем. Потреба населення в високоякісній продукції сільського господарства змушує вітчизняні підприємства вирішувати проблеми забезпечення та управління ефективністю виробництва. Зростання ефективності виробництва сільськогосподарської продукції вітчизняних товаровиробників має істотне значення як на макро-, так і на мікрорівні, що і зумовило вибір теми дослідження кваліфікаційної роботи.

Аналіз останніх досліджень. Питання щодо дослідження проблем ефективності виробництва сільськогосподарської продукції знайшли своє відображення в роботах В. Г. Андрійчука, С. К. Громовалова, І. А. Бланка, П. Т. Саблука, Ф. Ф. Бутинця, Я. Д. Крупка, Н. Г. Богатка, Л. І. Лук'яненка, І. Є. Прибера та інших вітчизняних та іноземних-вчених економістів.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є розкриття теоретичних аспектів, а також розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції в П(ПО)СП «Малинівське» Коростенського району Житомирської області. Мета роботи зумовила вирішення наступних завдань:

- виявити та охарактеризувати особливості ефективності виробництва сільськогосподарської продукції;
- провести аналіз організаційно-економічної та фінансової характеристики П(ПО)СП «Малинівське»;
- здійснити аналіз проблеми зростання ефективності виробництва сільськогосподарської продукції П(ПО)СП «Малинівське»;
- провести кореляційно-регресійний та факторний аналіз ефективності виробництва П(ПО)СП «Малинівське»;

- провести проектне обґрунтування резервів зниження собівартості продукції П(ПО)СП «Малинівське»;
- охарактеризувати оптимізацію стратегічного вектору зростання обсягів виробництва П(ПО)СП «Малинівське».

Об’єкт і предмет дослідження. Об’єктом кваліфікаційної роботи є процес підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції в П(ПО)СП «Малинівське» Коростенського району Житомирської області. Предмет кваліфікаційної роботи – сукупність теоретичних, методологічних та практичних аспектів, які спрямовані на підвищення ефективності виробництва продукції досліджуваного сільськогосподарського підприємства.

Методи дослідження. За допомогою абстрактно-логічного методу, зокрема прийомів аналогії та співставлення, індукції й дедукції розкрито сутність поняття «ефективність сільськогосподарського виробництва», а також сформульовано загальні висновки. Для визначення проблем, що стримують процес підвищення рівня ефективності виробництва сільськогосподарського підприємства та окреслення шляхів його перспективного розвитку застосовано метод аналізу і синтезу. Для оцінки сучасного стану та тенденцій розвитку виробничих галузей П(ПО)СП «Малинівське» Коростенського району Житомирської області використано статистико-економічний метод, зокрема його прийоми – графічний, порівняння, факторний аналіз, кореляційно-регресійний аналіз тощо. Монографічний метод застосовано для економічного обґрунтування необхідності підвищення рівня ефективності виробництва сільськогосподарської продукції в П(ПО)СП «Малинівське» Коростенського району Житомирської області.

Інформаційну базу кваліфікаційної роботи складають довідково-нормативні матеріали і наукова література за темою дослідження, звітність П(ПО)СП «Малинівське» за 2018-2020 рр., результати власних досліджень.

Елементи наукової новизни одержаних результатів. У кваліфікаційній роботі досліджено ефективність виробництва сільськогосподарської продукції П(ПО)СП «Малинівське». До найважливіших результатів дослідження, що характеризують наукову новизну, належать:

уточнено:

- визначення поняття «ефективність виробництва сільськогосподарської продукції», що характеризується абсолютними показниками та показниками використання складових ресурсного потенціалу аграрних підприємств;

дістало подальший розвиток:

- пропозиції щодо поетапного підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції вітчизняних підприємств шляхом проектного обґрунтування резервів зниження собівартості продукції та оптимізації виробництва певних видів продукції в залежності від наявних ресурсів та обсягу залучених інвестицій.

Практичне значення одержаних результатів. Теоретичні аспекти та практичні рекомендації можуть бути застосовані в господарській діяльності сільськогосподарських підприємств і в освітньому процесі навчальних закладів.

Особистий внесок здобувача. Теоретичні обґрунтування, практичні розробки, висновки та рекомендації, що містяться в роботі, отримані автором самостійно на основі аналізу та узагальнення теоретичного й практичного матеріалів.

Публікації. Основні результати кваліфікаційної роботи викладено в співавторстві в науковій фаховій статті загальним обсягом 0,22 ум. друк. арк.

Обсяг і структура дипломної роботи. Робота викладена на 32 сторінках комп'ютерного тексту. Структурно робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (40 найменувань), 3 групи додатків до кожного з розділів кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

1.1. Поняття та суть економічної ефективності виробництва продукції

Одним із головних завдань функціонування сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах господарювання є забезпечення високого рівня життя та вирішення проблем із своєчасним забезпеченням продовольством населення. Тому, метою функціонування даних підприємств в умовах постійних змін внутрішнього та зовнішнього середовищ є забезпечення ефективності діяльності на довгострокову перспективу.

Економічна ефективність виробництва визначається відношенням одержаних результатів до витрат засобів виробництва і живої праці. Ефективність виробництва – це узагальнююча економічна категорія, якісна характеристика якої відображується у високій результативності використання живої і уречевленої у засобах виробництва праці [7, с. 37-38].

Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва означає одержання максимальної кількості продукції з при найменших затратах праці і коштів на виробництво одиниці продукції. Ефективність сільського господарства включає не тільки співвідношення результатів і витрат виробництва, в ній відбивається також якість продукції і здатність її задовольнити певні потреби споживача [13, с.101-102].

Необхідно розрізняти поняття «ефект» та «економічна ефективність». Під ефектом розуміють досягнутий результат у різних формах вияву від тих чи інших заходів, що застосовуються у сільськогосподарському виробництві. Стосовно умов ринкової економіки – це насамперед ступінь фактичної або очікуваної реалізації об'єктивних економічних інтересів власників засобів виробництва [29, с. 221]. Наприклад, ефект від застосування добрив виявиться

у вигляді приросту врожаю, а від застосування преміксів – у збільшенні приросту живої маси тварин [20, с. 12-13].

Один і той самий ефект можна одержати різними способами або з різним рівнем використання ресурсів, як і однакові затрати ресурсів можуть забезпечити різний ефект, що відображає показник економічної ефективності [16, с.193-195].

Формування результатів діяльності та ефективності виробництва сільськогосподарських підприємств наведено у вигляді схеми (рис. 1.1 додатку А). Так, при вдалому поєднанні складових ресурсного потенціалу і при зниженні витрат виробництва досягається результативність виробництва (ефект), а отже, і збільшується загальна економічна ефективність підприємства. Значна роль в цьому процесі належить і висококваліфікованим кадрам.

Для оцінки економічної ефективності виробництва та її виміру застосовують критерій, який зумовлюється дією економічних законів і характеризує ефективність з якісного боку. Вихідним критерієм народногосподарської ефективності виробництва є обсяг національного доходу з розрахунку на душу населення при найменших затратах живої і уречевленої праці на її одиницю [10, с. 15-16].

Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва в підприємствах та об'єднаннях визначається як народногосподарська ефективність, економічна ефективність галузей і виробництва окремих продуктів, а також господарської діяльності сільськогосподарських підприємств і окремих заходів. Залежно від цього використовують різні економічні показники, які повинні бути органічно взаємопов'язані і відповідати критерію ефективності [22, с. 21-22].

Отже, для об'єктивної оцінки економічної ефективності виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств необхідним є чітке та правильне визначення системи взаємопов'язаних показників. Це досягається за рахунок використання як натуральних, так і вартісних показників.

Натуральні показники є вихідними при визначенні ефективності виробництва сільськогосподарської продукції з урахуванням її якісних параметрів. Для отримання достовірної інформації про реальний розмір витрат та обсяг виробленої аграрної продукції на практиці застосовують вартісні показники.

1.2. Методологія оцінки економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств

У сучасних умовах господарювання перед сільськогосподарськими підприємствами гостро постають проблемні питання щодо підвищення ефективності функціонування загалом, вирішення яких неможливе без розробок нових концептуальних положень, методичних підходів, інструментарію оцінки та аналізу. Питанням оцінки ефективності функціонування підприємств присвячені роботи вчених-економістів. Зокрема, всі вони сходяться на думці, що показник, який характеризує ефективність функціонування аграрних підприємств, є складною економічною категорією, що відображає дію економічних законів і в якій проявляється результативність діяльності сільськогосподарського підприємства [3, 10, 12, 23].

Першочерговим питанням в оцінці ефективності функціонування аграрного підприємства є вибір показників, за допомогою яких і здійснюється оцінка. На сьогодні дані показники систематизовані у відповідність до специфіки діяльності сільськогосподарських підприємств. Ряд вчених-економістів пропонує оцінювати ефективність функціонування аграрних підприємств за допомогою показників, згрупованих з точки зору основних напрямів підприємницької діяльності досліджуваних об'єктів (виробничої, комерційної та фінансової) [12, 22, 26]. Так, до показників, що характеризують ресурсний потенціал сільськогосподарських підприємств та ефективність використання його складових, вчені-економісти відносять: загальні показники (вартість основних виробничих фондів, чисельність працівників, сума виробничих витрат, фондоозброєність та ін.); специфічні показники (площа

сільськогосподарських угідь, поголів'я сільськогосподарських тварин, фондозабезпеченість та ін.).

Дані групи показників дають змогу оцінити ресурсний потенціал сільськогосподарського підприємства. До групи показників, за допомогою яких оцінюється ефективність використання складових ресурсного потенціалу, відносять: виробництво валової продукції на одного працівника, виробництво валової продукції на одну гривню виробничих фондів, собівартість одиниці продукції та інші показники. Ефективність комерційної діяльності аграрних підприємств характеризують рентабельність продажів кожного виду сільськогосподарської продукції, рентабельність власного капіталу та активів тощо. В основу оцінки ефективності фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств покладено показники ліквідності, забезпеченості власними обіговими коштами, показники фінансової незалежності та спроможності.

Система оцінних показників ефективності виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств представлена за допомогою рисунку 1.2 додатку А. Так, продуктивність праці визначають як співвідношення продукту до кількості зайнятих у його виробництві за певний проміжок часу. Обернений показник – трудомісткість – показує, скільки праці витрачається на виробництво одиниці продукції. [38, с. 54-55]. Матеріаловіддача – відношення вартості продукту до предметів праці (матеріальних витрат) [12, с. 132]. Всі вищезазначені показники є ключовими у визначенні економічної ефективності виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств, а її підвищення, зокрема, сприяє підвищенню даних показників і значному поліпшенню якості виробленої сільськогосподарської продукції.

Слід зазначити, що в Україні не існує загально визначеної методики оцінки економічної ефективності виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, проте оцінку даної ефективності

пропонується здійснювати на основі комплексного економічного аналізу ефективності діяльності аграрних підприємств (рис. 1.3 додаток А).

З метою вдосконалення процесів оцінки ефективності виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств застосовують метод DEA, який ґрунтується на знаходженні відносної ефективності роботи кожного об'єкта, що досліджується, дозволяючи, таким чином, реалізовувати даний підхід при оцінці її рівня. Так, відповідно до цього підходу, найбільш ефективним буде те підприємство, яке або за незмінного обсягу вхідних ресурсів (матеріальні, трудові, технічні тощо) збільшує вихідні параметри (обсяг прибутку), або за незмінного обсягу вихідних параметрів скорочує ресурси на вході (максимально ефективно використовує економічні ресурси) [36, с. 224-226].

Даний метод дає змогу розгляду одночасно безлічі вхідних та вихідних параметрів; оцінити ефективність функціонування аграрного підприємства загалом, а не у межах окремих напрямів діяльності. Також він дозволяє кількісно визначити коефіцієнт ефективності функціонування досліджуваних сільськогосподарських підприємств.

Таким чином, цей підхід дозволяє всебічно оцінити ефективність функціонування сільськогосподарського підприємства, отримавши як результат кількісне значення ефективності виробничо-господарської діяльності.

1.3. Чинники та шляхи зростання економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції

Багато різноманітних чинників та умов, які взаємодіють та взаємодоповнюють друг друга, здійснюють безпосередній вплив на рівень економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Основні фактори (чинники), що впливають на ефективність виробництва аграрної продукції, характеризуються витратами виробництва та складовими

ресурсного потенціалу, напрямими діяльності та шляхами удосконалення виробництва продукції, впливом даних чинників на процес управління сільськогосподарським підприємством [9, с. 64-66].

Перша група чинників дає відповіді на питання щодо доцільності використання тих чи інших ресурсів для отримання результату. Друга група факторів сприяє покращенню рівня життя працівників підприємства, підвищенню заробітної плати, покращення і раціоналізація структур управління та виробництва на підприємстві за рахунок удосконалення спеціалізації виробничої діяльності тощо. Третя група чинників враховує особливості процесів державної та соціальної політики, встановлення цінового паритету на сільськогосподарську та промислову продукції, застосування передових сучасних технологій та техніки, підвищення кваліфікаційного рівня працівників, удосконалення організацій праці тощо [11, с. 106].

Одним із найважливіших показників економічної ефективності діяльності сільськогосподарського підприємства є отримана маса прибутку, яка складається із суми грошових надходжень, одержаних підприємством від продажу аграрної продукції, і витрати, пов'язані з її виробництвом та логістикою. Виручка від реалізації, в свою чергу, залежить від обсягів товарної продукції та ціни на неї [16, с. 299-301].

Важливим чинником, що справляє вплив на виручку від реалізації сільськогосподарської продукції, є покращення її якісних параметрів. Якісна продукція, в порівнянні з неякісною, користується підвищеним попитом, і вона може бути реалізована за вищою ціною. Неякісна продукція користується на ринку меншим попитом, швидко псується і втрачає строк придатності, що змушує товаровиробників продавати її за нижчими цінами, ніж у конкурентів, що знижує рентабельність та прибутковість підприємств, а в деяких випадках робить виробництво даного типу продукції збитковим. Насамперед, це стосується виробництва таких видів аграрної продукції, які мають малий термін придатності, – молока й овочів [5, с. 7-8].

Важливою умовою підвищення ефективності виробництва аграрної продукції є наявність сучасної високоякісної і продуктивної сільськогосподарської техніки, що відповідає міжнародним стандартам і прогресивним технологіям, а також забезпеченість підприємств усіма необхідними ресурсами. При неухильному дотриманні і виконанні всіх вищезазначених умов можливим стає продуктивне і раціональне використання основного ресурсу в сільському господарстві - землі. Вирішення питань постійного підвищення продуктивної родючості землі сприятиме забезпеченню достатньої урожайності сільськогосподарських культур, покращенню їх якісних характеристик зі зменшенням виробничих витрат. Проте, тільки раціональне і якісне використання складових ресурсного потенціалу забезпечить максимальний ефект та їх віддачу [22, с. 36-39].

Одним із важливих чинників підвищення продуктивності праці, а отже, і економічної ефективності виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств є забезпечення їх кадрами високої кваліфікації. Це стає можливим лише за умов створення на підприємствах сприятливого мікроклімату, нормальних умов праці та відпочинку працівників, створення справедливого мотиваційного механізму, інших факторів мотивації до праці тощо [25, с. 106-108].

Основні напрями підвищення економічної ефективності виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств можна поділити на такі, що направлені на зменшення матеріально-технічних затрат на виробництво і реалізацію продукції, і такі, що забезпечують збільшення обсягів виробництва і підвищення прибутковості підприємства (рис. 1.4 додаток А).

Таким чином, кінцевий результат ефективності діяльності сільськогосподарського підприємства значною мірою залежить від зниження матеріально-грошових затрат за рахунок впровадження у виробничий процес комплексної механізації, ресурсо- та енергозберігаючих технологій.

РОЗДІЛ II
СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ П(ПО)СП
«МАЛИНІВСЬКЕ» КОРОСТЕНСЬКОГО РАЙОНУ ЖИТОМИРСЬКОЇ
ОБЛАСТІ

2.1 Організаційно-економічна та фінансова характеристика підприємства

П(ПО)СП «Малинівське» розташоване в Коростенському районі Житомирської області. Це приватно-орендне підприємство, яке було засноване згідно з рішенням місцевих органів самоврядування від 10 лютого 2005 року на основі об'єднання часток власності у майні та земельних паїв даного територіального об'єднання. П(ПО)СП «Малинівське» займається виробництвом сільськогосподарської продукції. В господарстві розташовані млин, хлібопекарня (в недосить задовільному стані), що дає можливість переробляти сільськогосподарську продукцію на підприємстві. Зв'язок з обласними та районними центрами здійснюється по автошляху з дорогами твердого покриття. Природно-кліматичні умови району, де розташоване досліджуване підприємство, сприяють вирощуванню зернових культур, картоплі та овочів. Підприємство займається виробництвом сільськогосподарської продукції (продукції рослинництва і тваринництва), яку реалізує як в Україні, так і за її межами. Організаційна структура підприємства складається з однієї машинно-тракторної бригади, двох свиноферм і декількох виробничих підрозділів (підрозділ управління підприємством, підрозділ по виробництву продукції рослинництва, підрозділ по виробництву продукції тваринництва).

Склад і структура валової продукції в П(ПО)СП «Малинівське» наведена за допомогою даних таблиці 2.1 додатку Б. Так, за даними таблиці

виробництво продукції рослинництва приносить значне надходження прибутку підприємства, 57,4 % з яких – виробництво зернових. Це говорить про те, що провідною в П(ПО)СП «Малинівське» є галузь рослинництва, яка спеціалізується на виробництві зернових і бобових культур, а допоміжною – галузь тваринництва, головним напрямком якої є галузь свинарства.

Структура товарної продукції П(ПО)СП «Малинівське» за період дослідження наведена графічно на рисунку 2.1 додатку Б. Простежується тенденція до зростання вартості чистої продукції в 2020 р. в порівнянні з 2018 р. (529,0 тис грн), але дане збільшення не є суттєвим показником, оскільки кількість сільськогосподарських угідь у звітному періоді збільшилася майже в 2 рази в порівнянні з базовим періодом. Спостерігається також розбіжність у вартості виробничої та повної собівартості, в середньому за 2018-2020 рр. цей показник складає 6,5 %, – тобто підприємству необхідно диверсифікувати канали реалізації сільськогосподарської продукції.

Склад і структура власного капіталу П(ПО)СП «Малинівське» представлені показниками таблиці 2.2 додатку Б. Відповідно до даних таблиці видно, що найбільшу питому вагу капіталу досліджуваного підприємства складає додатковий капітал, який в 2020 р. в порівнянні до 2018 р. зменшився на 2874,0 тис грн. Змінилася сума поточної кредиторської заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, але сума вкладеного додаткового капіталу підприємства в 2020 р. залишилася без поповнення в залежності від інтенсивності перебігу господарських процесів П(ПО)СП «Малинівське». Наявність, рух та стан основних засобів в П(ПО)СП «Малинівське» наведено в таблиці 2.3 додатку Б.

Забезпеченість та ефективність використання виробничих фондів в П(ПО)СП «Малинівське» за період дослідження представлено в таблиці 2.4 додатку Б. Згідно даних таблиці вартість основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення знизилася у 2020 році в порівняно з 2018 роком на 2233,0 тис грн, а фондоозброєність на 6,4 тис грн за рахунок зменшення середньорічної кількості працівників. Коефіцієнт фондівіддачі

збільшився на 0,013 тис грн, але основні виробничі фонди використовуються дуже неефективно. В 2020 р. в порівнянні з 2018 р. кількість земель сільськогосподарського призначення зросла майже в 2 рази (з 1243,45 га до 2136,0 га), але П(ПО)СП «Малинівське» не отримало від цього збільшення будь-яких суттєвих господарських ефектів.

Склад і структура трудових ресурсів в П(ПО)СП «Малинівське» наведена в таблиці 2.5 додатку Б. У 2020 р. в порівнянні з 2018 р. чисельність працівників в досліджуваному господарстві зменшилася на 8 осіб, або на 16,7 %, з них кількість працівників, що зайняті основною діяльністю, зменшилася на 8 працівників, кількість спеціалістів залишилася без змін. Це зумовлено використанням застарілого обладнання та матеріально-технічної бази, погіршення демографічної ситуації на селі, відтік молодих кадрів та низька заробітна плата.

Економічна ефективність виробництва продукції рослинництва та тваринництва в П(ПО)СП «Малинівське» за досліджуваний період наведена в таблиці 2.6 додатку Б. У 2020 р. порівняно з 2018 р. в розрахунку на 1 га с.-г. угідь галузі рослинництва отримано на 290,9 грн більше; на 1 середньорічного працівника рослинництва отримано на 12026,0 грн більше. Рівень рентабельності галузі рослинництва збільшилася на 20,3 %, що свідчить про підвищення рівня товарності рослинницької галузі. Середньорічний приріст свиней зменшився на 0,9 ц або в 2 рази. У 2020 р. порівняно до 2018 р. в розрахунку на 1 га с.-г. угідь отримано збитку на 82,1 грн. більше, а на 1 середньорічного працівника тваринництва отримано збитку на 6707,4 грн. більше. Показник рівня рентабельності галузі тваринництва негативний у 2018-2020 рр. та збільшився більш ніж в 3 рази.

Таким чином, перспективним для П(ПО)СП «Малинівське» в результаті отриманих даних є акцентування уваги на розвитку галузі рослинництва, що забезпечує підприємству основний дохід від виробничо-господарської діяльності.

2.2. Оцінка рівня економічної та ділової активності виробничої системи підприємства

З метою оцінки реального рівня і темпів розвитку сільськогосподарського підприємства доцільно використовувати показники економічної ефективності виробничо-господарської діяльності. Економічна ефективність господарської діяльності П(ПО)СП «Малинівське» за період дослідження представлена показниками таблиці 2.7 додатку Б. У 2020 р. в господарстві було отримано збитку в розрахунку на 1 середньорічного працюючого 315,8 грн, що на 4271,1 грн менше ніж у 2018 р., а у розрахунку на 1 га с.-г. угідь отримано збитку 5,61 грн, що на 168,0 грн менше ніж у 2018 р. Рівень рентабельності виробництва продукції рослинництва збільшився більше як у 4 рази, а показники рівня рентабельності тваринництва зросли в 3 рази в 2020 р. За цей же період відбулось збільшення виробничих ресурсів підприємства зокрема, землі сільськогосподарського призначення більш ніж в 2 рази (з 1217,1 га до 2136,0 га), що справило значний вплив на кінцеві показники ефективності виробництва в господарстві.

Аналіз фінансового стану П(ПО)СП «Малинівське» доцільно розпочати з дослідження рівня ліквідності підприємства (рис. 2.2 додаток Б). Так, коефіцієнт абсолютної ліквідності становить $0,01 < 0,02$ в 2020 р., що свідчить про те, що підприємство не забезпечено коштами, які б могли використовуватися для погашення короткотермінових зобов'язань.

Показники фінансової стійкості П(ПО)СП «Малинівське» наведені на рисунку 2.3 додатку Б. Коефіцієнт фінансової незалежності у 2020 р. становить 0,07 це свідчить про те, що на кожні 0,07 грн заборгованості припадає одна грн власного капіталу. Коефіцієнт покриття склав $0,6 < 2$, що свідчить про те, що у підприємства достатньо оборотних засобів для покриття своїх боргів.

Є інші показники ділової активності П(ПО)СП «Малинівське», які показують наскільки швидко вкладені у виробництво кошти обертаються в процесі його господарської діяльності (середнє значення показників в 2018-

2020 рр.): оборотність постійних активів яка становить – 0,82; оборотність чистих активів – 0,41; тривалість фінансового циклу становить – 234 дні, що вказує на період обороту грошових коштів вкладених в оборотні активи з моменту погашення кредитної заборгованості за отримані виробничі запаси і до погашення дебіторської заборгованості за поставлену готову продукцію; середній період обороту товарно-матеріальних запасів становить – 229 днів, оборотність власного капіталу становить – 0,41, тому П(ПО)СП «Малинівське» є збитковим.

Таким чином, проаналізувавши основні показники діяльності П(ПО)СП «Малинівське» можна сказати, що за період дослідження в підприємстві складові ресурсного потенціалу використовуються неефективно, відбулось скорочення основних виробничих фондів, що зумовлено використанням на підприємстві застарілої техніки, яка потребує якнайшвидшого оновлення. Скоротилася чисельність кадрів, що свідчить про нераціональне використання трудових ресурсів. Поточний фінансовий стан підприємства свідчить про недостатність обігових коштів та неспроможність підприємства вчасно покривати свої коротко- та довгострокові зобов'язання.

2.3. Аналіз проблем зростання ефективності виробництва сільськогосподарської продукції

П(ПО)СП «Малинівське» здійснює свою виробничо-господарську діяльність в певному контакті із зовнішнім середовищем, на яке здійснюють вплив різні фактори. Дане середовище дуже складне за своє структурою і на певні елементи підприємство може здійснювати вплив самостійно, а не деякі – ні. З метою аналізу тенденцій, що мають істотне значення для вибору стратегії П(ПО)СП «Малинівське» наведемо показники в таблиці 2.8 додатку Б. Кожному з факторів зовнішнього середовища присвоюється певне значення по бальній системі. Загальна максимальна оцінка зовнішнього середовища може складати 100 балів.

Застосовуючи методику ситуаційного аналізу, за допомогою якої досліджуване підприємство може перетворити загрозливі та несприятливі чинники на свою користь, побудуємо модель залежності впливу факторів зовнішнього середовища на ефективність виробничо-господарської діяльності П(ПО)СП «Малинівське» в 2018-2020 рр. (рис. 2.4 додаток Б). В результаті побудови даної моделі ми виявили, що однією із загроз соціального фактора для П(ПО)СП «Малинівське» є зниження чисельності населення на селі та недостатня кількість висококласних професійних кадрів, а можливістю – є покращення умов та охорони праці на підприємстві. Щодо технологічних факторів, то зниження життєвого циклу технологій та устаткувань приводить до занепаду виробничої діяльності, а виходом з даної ситуації є допомога зі сторони держави в вигляді наданні матеріальної допомоги в рамках державних програм розвитку села і прискорення науково-технічного прогресу зі застосуванням сучасної с.-г. техніки та устаткування.

Для виявлення прямого впливу можливих факторів виробництва на ефективність функціонування зовнішнього та внутрішнього середовища П(ПО)СП «Малинівське» проведемо SWOT-аналіз. За допомогою матриці SWOT-аналізу по П(ПО)СП «Малинівське», були сформовані групи факторів, які записані в поля з характерними сполученнями, і які треба враховувати надалі в процесі розробки сценаріїв стратегії розвитку підприємства (табл. 2.9 додаток Б).

Для якісної діагностики внутрішнього середовища П(ПО)СП «Малинівське», необхідно провести його аналіз системно, тобто з урахуванням не тільки стану елементів і підсистем, а й виявленням їх взаємозв'язків і інтегрованого впливу на можливі досягнення стратегічних цілей. Сукупність даних стратегічних цілей можна охарактеризувати за допомогою конкретних кількісних показників. Показники, що в загальному вигляді допомагають відобразити стратегічні цілі П(ПО)СП «Малинівське» наступні: цілі виробництва – масштаб виробництва та динаміка приросту галузей рослинництва та тваринництва; рівень витрат на виробництво та

реалізацію продукції; рівень якості аграрної продукції; впровадження нових методів виробництва; маркетингові цілі показують загальний обсяг продажу на певному сегменті ринку; приріст обсягів продажу; приріст частки ринку; рівень цін на внутрішньому та зовнішньому ринках; фінансові цілі – фінансова стабільність, оптимальна структура власного і запозиченого капіталу; динаміка обігового капіталу; приріст інвестицій в П(ПО)СП «Малинівське» тощо.

Загальна земельна площа яка була використана в сільському господарстві для виробництва продукції рослинництва та тваринництва в П(ПО)СП «Малинівське» у 2020 році є достатньо великою і перебуває в оренді. Користуючись даними рис. 2.5 додатку Б, проаналізуємо структуру посівних площ в П(ПО)СП «Малинівське». За аналізований 2018-2020 рр. період в структурі посівних площ відбулись значні зміни. Загальна земельна площа в 2020 р. збільшилася в 2 рази в порівнянні з 2018 р., але в даному досліджуваному періоді, в силу дії суб'єктивних факторів, не використовувалася в резерві зростання. Отже, найбільшу питому вагу в структурі посівних площ на сьогодні займають пшениця озима, овес та гречка.

У процесі побудови факторної залежності застосуємо методи статистичної обробки даних, які включають необхідний математичний апарат і сучасне програмне забезпечення для персональних комп'ютерів, зокрема, засоби табличного та графічного аналізу статистичних даних програми Excel.

Пропонується чотирьохфакторна економетрична залежність обсягу чистої продукції рослинництва досліджуваного підприємства і факторів, що на неї впливають:

$$Y = f(x_i a_j), \quad (2.1)$$

Y – обсяг чистої продукції рослинництва, грн; a_j – числові коефіцієнти продуктивності (параметри процесу); x_1 – обсяг виробництва, ц; x_2 – собівартість виробництва, грн; x_3 – врожайність сільськогосподарських культур, ц/га; x_4 – ціна реалізації товарної продукції, грн

Таким чином, отримуємо факторну економетричну залежність, яка має наступну кореляційно-регресійну складову залежності результату від включених до моделі факторів:

$$\tilde{y}_x = (-382942,9495) + 1,1634x_1 + 157823,3851x_2 + (-1,2241)x_3 + 34434,1873x_4. \quad (2.2)$$

Так, збільшення обсягу виробництва в П(ПО)СП «Малинівське» на 1 ц. збільшує вартість чистої продукції на 0,02 % долар, а зменшення – навпаки: призведе до зменшення вартості чистої продукції на 0,031 %. Збільшення ціни сільськогосподарської сировини на 1 грн призведе до зростання вартості чистої продукції на 0,058 %. В результаті оцінки парних коефіцієнтів кореляції (r_{x_i}) виявляємо тісний зв'язок з таким фактором як обсяг товарної продукції П(ПО)СП «Малинівське» і урожайності сільськогосподарських культур – 0,9 та слабкий з ціною реалізації – 0,2 (даний показник було скориговано коефіцієнтною залежністю, оскільки ціна реалізації сільськогосподарської продукції залежить не від економічних змін в господарській діяльності П(ПО)СП «Малинівське», а від кон'юнктури ринку).

За методом головних компонентів визначено вагомість розрахованих коефіцієнтів для чистої продукції галузі рослинництва в П(ПО)СП «Малинівське» Житомирської області у відповідності із факторами, які на неї впливають та побудуємо перспективну оптимізацію структури посівних площ досліджуваного підприємства (рис. 2.6 додатку Б).

Коефіцієнт множинної кореляції, який характеризує тісноту зв'язку між результативною і факторною ознаками $R = 0,963$ або 96%. Таке близьке до 1 значення коефіцієнта свідчить про високу тісноту зв'язку між чистою продукцією підприємства та досліджуваними факторами. Коефіцієнт множинної детермінації $R^2 = 0,9278$ показує, що варіація чистої продукції підприємства, яка пояснюється варіацією включених до рівняння регресії факторів, дорівнює 92,8%.

Таким чином, проаналізувавши вплив факторів на ефективність виробництва чистої продукції рослинництва в П(ПО)СП «Малинівське»,

можна зробити висновок, що у розрахованій нами залежності найбільший вплив на результативний фактор справляє рівень урожайності ($\beta_1=0,88$), тому що за зміни на одне середнє квадратичне відхилення обсягу урожайності сільськогосподарських культур, вартість чистої продукції змінюється на 0,88 свого середнього квадратичного відхилення.

РОЗДІЛ III
ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗРОСТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ
П(ПО)СП «МАЛИНІВСЬКЕ»

3.1. Прогнозування стратегічних напрямів зростання ефективності виробництва продукції досліджуваного підприємства

В результаті проведеного аналізу поточної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції в П(ПО)СП «Малинівське» за період дослідження було виявлено, що дане підприємство не спроможне самостійно, без залучення інвестиційних ресурсів вирішити проблему підвищення ефективності на інноваційних засадах. Тому, для керівництва підприємства доцільним є розробка та практична реалізація різноманітних заходів інвестиційної політики, які б забезпечували прибутковість інвестицій як у виробничій сфері в цілому, так і в інноваційному секторі досліджуваного підприємства зокрема.

Для виявлення визначальних чинників впливу на забезпечення ефективності економічного розвитку П(ПО)СП «Малинівське» в перспективі визначена кореляційна залежність фондівіддачі та рівня продуктивності праці від факторних показників: середнього обсягу інвестицій за досліджуваний період; обсягу інвестицій в обладнання; обсягу інвестицій у будівельно-монтажні роботи; обсягу інвестицій по введенню у дію основних засобів. За результатами проведеного дослідження отримано наступне рівняння регресії:

$$Y = 0,708 + 0,012 x_1 \quad (3.1)$$

З даного рівняння можна зробити висновок, що збільшення суми інвестицій у П(ПО)СП «Малинівське» (X_1) на 1 тис. грн призведе до збільшення рівня фондівіддачі (Y) на 0,0012 грн. З метою виявлення основних чинників, що справляють найбільший вплив на формування фондівіддачі

П(ПО)СП «Малинівське», побудовано багатофакторну кореляційно-регресійну модель, до якої включено наступні факторні ознаки: обсяг інвестицій в обладнання (X_1); обсяг інвестицій у будівельно-монтажні роботи (X_2); обсяг інвестицій по введенню у дію основних засобів (X_3). В результаті отримано наступне рівняння регресії:

$$Y = 0,755 + 0,072x_1 - 0,014 x_2 - 0,024 x_3 \quad (3.2)$$

З рівняння можна констатувати, що із збільшенням суми інвестицій у вартість обладнання П(ПО)СП «Малинівське» на 1 тис. грн фондівіддача збільшується на 0,0072 грн. Всі інші фактори мають обернений вплив на фондівіддачу і призводять до її зменшення в досліджуваному підприємстві, зокрема: збільшення обсягу інвестування у будівельно-монтажні роботи на 1 тис. грн призводить до зменшення фондівіддачі на 0,0014 грн; а збільшення обсягу інвестування по введенню у дію основних засобів на 1 тис. грн – до зменшення фондівіддачі на 0,0024 грн.

Враховуючи той факт, що такі фактори як обсяг інвестицій у будівельно-монтажні роботи та обсяг інвестицій по введенню у дію основних засобів справляють найменший вплив на рівень фондівіддачі, їх для точності здійснення аналізу було виключено з кореляційно-регресійної моделі. В результаті цих дій було отримано наступне лінійне рівняння регресії:

$$Y = 0,56 + 0,03x_1 \quad (3.3)$$

Для визначення впливу ключових факторів на середньорічний рівень продуктивності праці в П(ПО)СП «Малинівське», була побудована багатофакторна кореляційно-регресійна модель, у яку включено наступні факторні ознаки: обсяг інвестицій в обладнання (X_1); обсяг інвестицій у будівельно-монтажні роботи (X_2); обсяг інвестицій по введенню у дію основних засобів (X_3). У результаті отримано наступне рівняння регресії:

$$Y = 55,468 + 1,274x_1 - 0,353 x_2 - 1,627 x_3 \quad (3.4)$$

Дане рівняння свідчить про негативний вплив на продуктивність праці в досліджуваному підприємстві обсягу інвестицій у будівельно-монтажні роботи та обсягу інвестицій по введенню у дію основних засобів, проте,

навпаки, показник обсягу інвестицій в обладнання призводить до збільшення зазначеного показника.

Розподіл галузей сільськогосподарського виробництва в П(ПО)СП «Малинівське» за зонами економічної ефективності в контексті економічного розвитку сільськогосподарських підприємств Житомирської області на 2018-2022 рр. наведено на рисунку 3.1 додатку В. Отже, інвестиційне забезпечення ефективного розвитку П(ПО)СП «Малинівське» на перспективу спрямоване на поліпшення стану, рівня забезпеченості та використання с.-г. техніки, обладнання та устаткування. У сфері інвестиційної політики П(ПО)СП «Малинівське» необхідно забезпечити реалізацію фіскального стимулювання реінвестування доходів; зниження бар'єрів входження на фінансові ринки; спрощення режиму реєстрації іноземних та вітчизняних джерел інвестування тощо. Необхідною умовою покращення економічної ефективності виробничо-господарської діяльності П(ПО)СП «Малинівське» є фінансове оздоровлення даного підприємства через акумуляцію власних фінансових ресурсів та залучення сторонніх інвесторів шляхом активізації державної політики підтримки процесів санації сільського господарства.

Таким чином, здійснення вищезазначених заходів дасть можливість П(ПО)СП «Малинівське» підвищити рівень економічної ефективності його виробничо-господарської діяльності в умовах забезпечення сталого економічного розвитку.

3.2. Проектне обґрунтування резервів зниження собівартості продукції як фактору підвищення економічної ефективності на підприємстві

Провівши дослідження рівня поточної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції в П(ПО)СП «Малинівське» за досліджуваний період, можна констатувати, що і галузь рослинництва, і галузь тваринництва

є в даний час збитковими. Особливо це стосується останньої, оскільки рівень збитковості, наприклад, виробництва продукції свинарства збільшився в 3 рази в 2020 році порівняно з 2018 роком. Тому, розвиток галузі тваринництва для даного підприємства в є неперспективним, враховуючи застарілі технології, устаткування і високий рівень матеріальних витрат. Головний акцент підприємству необхідно і доцільно робити на розробку стратегії розвитку галузі рослинництва, що зумовлено вдалим географічним розташуванням П(ПО)СП «Малинівське» зокрема, сприятливими природно-кліматичними умовами, що особливо важливим є для ефективного розвитку зернової галузі. Забезпечення конкурентоспроможності виробництва продукції рослинництва знаходиться суттєво залежить від його достатнього і новітнього техніко-технологічного забезпечення з впровадженням у виробничий процес високопродуктивної технології.

Процес управління на досліджуваному підприємстві ресурсоемкими та енергозберігаючими технологіями вирощування зернових передбачає здійсненні таких заходів, як забезпечення його матеріально-технічної бази; залучення висококваліфікованих кадрів; забезпечення високого рівня менеджменту та організації виробничого процесу із застосуванням новітніх технологій. Для забезпечення ефективного розвитку галузі рослинництва в П(ПО)СП «Малинівське» нами пропонується збільшення урожайності зернових за рахунок посіву високопродуктивних сортів пшениці, зокрема, сорту «Миронівська озима». Посів даного сорту доцільно робити з врахуванням особливостей сівозмін, тобто здійснювати його після попередників, зокрема, такої культури як люпин, що за розрахунками призведе до збільшення врожайності пшениці. Також необхідним є дотримання правильного способу обробітку ґрунту, боронування та луцення стерні.

Враховуючи постійне збільшення попиту на зерно на вітчизняному ринку, нами планується впровадження вирощування зернових культур в розмірі орендованої площі ріллі досліджуваного господарства (920 га) замість наявної площі використання під зерновими у розмірі 418,0 га. Управлінському

персоналу П(ПО)СП «Малинівське» доцільним вбачається розробка стратегії залучення інвестицій для закупівлі необхідної с.-г. техніки, сортового насіння та засобів захисту рослин. Застосування ресурсозберігаючої технології в досліджуваному підприємстві призведе до зростання ефективності виробництва ярої пшениці (табл. 3.1 додаток В). Використовуючи насіння сорту «Миронівська озима» та дотримання вище зазначеної технології із застосуванням попередника, П(ПО)СП «Малинівське» спроможне збільшити урожайність даної культури до 37 ц/га у 2022 р. при поточних 10,1 ц/га, тобто на 26,9 ц/га, ніж у 2020 р. При збільшенні площі посівів та зростанні урожайності виробництво валової продукції зерна зросте у 2022 р. до 34040,0 ц, що на 29806,0 ц більше у порівнянні з 2020 р. Витрати у порівнянні з 2020 р. зростуть у зв'язку із закупівлею нового сорту насіння, зростанням цін на паливо-мастильні матеріали, на засоби захисту рослин від шкідників, на впровадження високовартісної сучасної технології виробництва та ін. на 7882,8 тис грн. При цьому, доцільно відмітити, відбувається зменшення собівартості 1ц реалізованої продукції, котра в проектному обґрунтуванні зменшилася на 42,4 грн/ц, що зумовлене синергетичним ефектом виробництва за рахунок розширення його масштабів. У 2020 р. прибуток з 1 ц складає 7,2 грн/ц, тоді як в проектному 2022 році планується отримати 89,5 грн/ц. При цьому зростає і рентабельність виробництва з 2,31 % у 2020 р. до 33,1 % у 2022 році. Даний інноваційний процес в П(ПО)СП «Малинівське» спрямований на підвищення рівня якості продукції рослинництва, зокрема, зернових та економію сукупних витрат, що в свою чергу сприятиме появі конкурентних переваг для досліджуваного підприємства.

Проектне обґрунтування показників ефективності П(ПО)СП «Малинівське» при застосування ресурсозберігаючої технології вирощування озимої пшениці на перспективний період наведено в таблиці 3.2 додатку При проведенні розрахунків було враховано сучасний стан матеріально-технічного забезпечення виробництва на підприємстві, необхідний кошторис матеріальних витрат, витрати на амортизацію основних

засобів та витрати на реалізацію стратегії сталого розвитку П(ПО)СП «Малинівське» на перспективу.

Залучення капіталу в виробничо-господарську діяльність П(ПО)СП «Малинівське» доцільно здійснювати через процес залучення кредитних ресурсів при наявності сприятливих умов банківського кредитування. Зменшення реальної кредитної ставки з 25,0 % до 17,5 % пропонуємо здійснити шляхом поступового скорочення валового виробництва продукції галузі свинарства та її реалізації протягом 2020-2024 рр. (рис. 3.2 додатку В). З даного рисунку можна зробити висновок, що складним періодом використання банківських кредитних ресурсів буде 2022-2023 рр., коли досліджуваному підприємству необхідно буде повернути 5636,3 тис грн.

Отже, доцільним є дослідження прибутковості П(ПО)СП «Малинівське» при застосуванні ресурсозберігаючої технології вирощування озимої пшениці на 2018-2024 рр. (рис. 3.3 додаток В). З даного рисунку можна зробити висновок, що досліджуване господарство отримуватиме прибуток після 2021 р., проте, враховуючи специфіку сільськогосподарського виробництва, це може відбутись не раніше кінця господарського періоду 2022 р. Загалом, протягом 2020-2024 рр., П(ПО)СП «Малинівське» зможе отримати прибуток розміром 530,3 тис грн та забезпечити його збільшення і в наступних періодах. Це забезпечить для П(ПО)СП «Малинівське» стабілізацію фінансово-майнового стану, удосконалення існуючих технологій виробництва аграрної продукції та призведе до створення сприятливого конкурентного середовища функціонування підприємства на відповідних ринках сільськогосподарської продукції.

3.3. Економіко-математична модель оптимізації галузевої структури виробництва П(ПО)СП «Малинівське»

З метою визначення потреби П(ПО)СП «Малинівське» в інвестиційних ресурсах нами побудована економіко-математична модель оптимізації

галузевої структури виробництва аграрної продукції. Слід враховувати той факт, що оптимізовані елементи галузевої структури досліджуваного підприємства можуть відрізнятися від фактично існуючих, тому і отримані показники виробничої собівартості та відповідно отриманого прибутку можуть різнитися. Отже, доцільним є вибір факторів, які є менш чутливими до змін обсягів виробництва с.-г. продукції. Цільовою функцією задачі обрано максимум маржинального доходу від продажу виробленої продукції:

$$M = \sum_i m_{ij} y_{ij} x_{ij}, \quad i \in I, \quad j \in J \quad (3.5)$$

де x_{ij} – обсяг виробництва i -го виду продукції рослинництва та тваринництва, яка виробляється за j -ю технологією, ц;

m_{ij} – маржинальний дохід від продажу одного центнера i -го виду продукції, яка виробляється за j -ю технологією, грн;

де, y_{ij} – рівень товарності i -го виду продукції, яка виробляється за j -ю технологією, %;

i – вид продукції, яка виробляється в господарстві;

j – вид технології, яка використовується для виробництва продукції;

I – множина видів продукції, що виробляються в господарстві;

J – множина видів технологій, що використовуються господарством при виробництві продукції.

Результатом стало отримання інформації щодо доцільності та необхідності виробництва в досліджуваному підприємстві певних видів продукції, враховуючи обмеженість та недостатність окремих складових ресурсного потенціалу. Для розрахунку виробничих варіантів задачі, економіко-математичну модель виробничої структури П(ПО)СП «Малинівське» доповнено певними обмеженнями, зокрема, за площею наявних в господарстві сільськогосподарських угідь:

$$\sum_i s_{ij} x_{ij} \leq S, \quad i \in I, \quad j \in J \quad (3.6)$$

де, s_{ij} – площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей пасовищ), яка необхідна для отримання одного центнера i -го виду продукції, яка виробляється за j -ю технологією, га;

S – площа сільськогосподарських угідь П(ПО)СП «Малинівське», га.

Ішим обмежуючим критерієм слід вважати обсяги виробництва окремих видів товарної аграрної продукції:

$$y_{ij}x_{ij} \geq B_{ij}, \quad i \in I, \quad j \in J \quad (3.7)$$

де, y_{ij} – рівень товарності i -го виду продукції, яка виробляється за j -ю технологією, %;

де, B_{ij} – гарантований обсяг виробництва i -го виду продукції, яка виробляється за j -ю технологією, ц.

З метою оптимізації виробництва продукції тваринництва в П(ПО)СП «Малинівське» нами пропонується економіко-математична модель оптимізації структури кормів:

$$\sum_i (1 - y_{ij}) w_{ijq} x_{ijh} - \sum_i g_{ijh} w_{ijq} x_{ij} \leq 0, \quad i \in I, \quad j \in J, \quad q \in Q, \quad h \in H \quad (3.8)$$

де, x_{ijh} – обсяг i -го виду корму виробленого за j -ю технологією, який відноситься до h -ї групи (концентровані, соковиті, грубі, зелені), ц к. од.;

g_{ijh} – питома вага у раціоні годівлі тварин при виробництві продукції тваринництва i -го виду за j -ю технологією h -ї групи кормів, %;

h – вид корму;

H – множина видів кормів.

Для досліджуваного підприємства, окрім залучення інвестиційних ресурсів, доцільним вбачається оптимізація структури наявних обмежених фінансових ресурсів, які повинні бути оптимально перерозподілені між основними галузями виробництва:

$$\sum_i c_{ij} x_{ij} \leq C, \quad i \in I, \quad j \in J \quad (3.9)$$

де, c_{ij} – змінні витрати на виробництво одного центнера продукції i -го виду, яка виробляється за j -ю технологією, грн;

C – обсяг інвестицій в оборотні засоби, грн.

Оскільки, П(ПО)СП «Малинівське» можна вважати високотоварним за обсягом виробництва і реалізації товарної с.-г. продукції, а також варіацією асортименту, доцільним вбачається залучення і вкладення інвестицій в ті галузі тваринництва, де при існуючих затратах на виробництво одиниці продукції вони будуть покриватися прибутковістю галузі рослинництва (табл. 3.3 додаток В).

Таким чином, керівництву П(ПО)СП «Малинівське» для ефективного впровадження запропонованої методики необхідно враховувати як негативний, так і позитивний вплив багатьох факторів як на мікро- так і макрорівнях. Особливо важливою вбачається при цьому роль держави, яка повинна сприяти сприятливому мікроклімату для інвесторів, враховуючи неплатоспроможність та низьку ліквідність багатьох с.-г. підприємств в сучасних умовах господарювання.

Отже, вдале застосування результатів даної методики знизить ризик неповернення кредитних ресурсів досліджуваним підприємством і сприятиме формуванню потенційного іміджу даного підприємства як і серед вітчизняних, так і іноземних інвесторів.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Категорія «економічна ефективність» відображає дію об'єктивних економічних законів, що справляє значний вплив на результативність виробництва. В аграрній сфері підвищення економічної ефективності забезпечує підвищення доходів с.-г. підприємств, що є важливою умовою для створення сприятливих і комфортних умов праці працівників і підвищення рівня оплати їх праці. Основними чинниками зростання економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції є зростання продуктивності праці й зниження собівартості продукції; зниження фондомісткості та матеріаломісткості виробництва і, навпаки, підвищення рівня фондovіддачі; раціональне використання природних ресурсів та обмежених складових ресурсного потенціалу аграрного підприємства, запровадження прогресивних технологій виробництва аграрної продукції; покращення умов організації й оплати праці; запровадження досягнень науково-технічного прогресу та передового досвіду; вдосконалення структури виробництва і системи менеджменту с.-г. підприємств; оптимізації цінових параметрів, підвищення якості й конкурентоспроможності продукції тощо.

Дослідження економічної ефективності виробництва с.-г. продукції здійснювалось на прикладі П(ПО)СП «Малинівське» Коростенського району Житомирської області. Так, основну частину грошових надходжень дане підприємство отримує від виробництва продукції рослинництва – 3697,0 тис. грн в середньому за 2018-2020 рр., зокрема, від виробництва зернових і зернобобових – 3099,7 тис грн, та вирощування свиней в живій масі – 1686,0 тис грн, що складає 68,4 та 31,2 % відповідно. Фондовіддача збільшилась на 0,013 тис грн, проте основні виробничі фонди підприємства використовуються неефективно. У 2020 р. в порівнянні до 2018 р. чисельність працівників в господарстві зменшилася на 8 осіб, або на 16,7 %. В результаті проведеного кореляційно-регресійного аналізу впливу факторів на результат було виявлено, що найбільший вплив на збільшення обсягу виробництва

чистої продукції рослинництва в П(ПО)СП «Малинівське» справляють урожайність с.-г. культур, обсяг реалізації товарної продукції та ціна реалізації. В сучасних умовах господарювання П(ПО)СП «Малинівське» неспроможне самостійно вирішити проблеми з удосконаленням виробничо-господарської діяльності на інноваційних засадах, оскільки обмежене у фінансових ресурсах, тому доцільним вбачається залучення інвестиційних коштів або кредитних ресурсів на вигідних умовах кредитування.

Встановлено, що до зони стратегічної інвестиційної привабливості в галузі рослинництва, достатньої для забезпечення ефективного економічного розвитку П(ПО)СП «Малинівське», належать зерновиробництво, скотарство, свинарство, картоплярство та буряківництво, а до зони середньої інвестиційної привабливості належать садівництво, м'ясне птахівництво та вирощування соняшнику. Нами була побудована економіко-математична модель оптимізації виробництва певних видів с.-г. продукції, які досліджуване підприємство повинно виробляти при певному рівні інвестування та наявності обмежених складових ресурсного потенціалу. Отримані результати свідчать, що за однакового розміру інвестиційних вкладень, але застосовуючи різні технології виробництва продукції, можна отримати різні економічні результати та рівень маржинального доходу і прибутку.

Ефективний розвиток виробничо-господарської системи П(ПО)СП «Малинівське» можливий в умовах сприятливого зовнішнього і внутрішнього середовищ його функціонування. Необхідною умовою вбачається здійснення процесу модернізації та диверсифікації виробництва, застосування прогресивної високопродуктивної с.-г. техніки, створення і впровадження інформаційної системи у виробничий процес, що прискорить процеси реалізації якісної та конкурентоспроможної продукції на ринки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бай С. І. Розвиток організації: політика, потенціал, ефективність: Монографія. К., 2009. 280 с.
2. Бандура О. Ефективність ринків і економічна ефективність: проблеми вимірювання і зв'язок з економічним циклом. Економічна теорія, 2017. № 2. С. 38-51.
3. Барнич Ю. О. Бізнес-план підприємницької виробничої діяльності: Навч. посіб. К.: НТУУ «Київ. політехн. ін.-т», 2011. 124 с.
4. Біловодська О. А. Економічне обґрунтування реінжинірингу бізнес-процесів виробничих підприємств: Монографія. Суми: Мрія-1, 2010. 440 с.
5. Васківська К. В. Організаційно-економічний механізм функціонування сільськогосподарських підприємств: теорія, методика, практика: Монографія. Львів: Ліга-Прес, 2016. 185 с.
6. Ващик М. С. Ефективність кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств: Монографія. Л.: Ліга-Прес, 2009. 185 с.
7. Вишняк Г. О. Формування системи моніторингу інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2017. № 1. С. 58-62.
8. Власюк О. С. Економіко-математичне моделювання процесів соціально-економічного розвитку України: монографія. К.: ДННУ «Акад. фін. упр.», 2011. 519 с.
9. Гривківська О. В. Забезпечення фінансової безпеки сільського господарства: Монографія. Т.: Астон, 2012. 337 с.
10. Гуторов А. О. Економічне обґрунтування раціональних розмірів сільськогосподарських підприємств: теорія та практика: Монографія. Х.: Міськдрук, 2012. 376 с.
11. Гуторов О. І. Проблеми сталого землекористування у сільському господарстві: теорія, методологія, практика: Монографія. Х.: Едена, 2010. 405 с.

12. Дяченко В. С. Теоретико-методологічні аспекти формування економічної стійкості сільськогосподарських підприємств. Економічний вісник Донбасу, 2016. № 1. С. 131-138.
13. Єрмаков О. Ю. Організація виробництва в сільськогосподарських підприємствах: Навч. посіб. Т.: Астон, 2009. 288 с.
14. Кобилянська О. М. Виробничі ризики сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. Наук. Л., 2011. 20 с.
15. Коваль П. В. Відтворення в сільськогосподарських підприємствах: темпи, пропорції, ефективність: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. Наук. Л., 2011. 20 с.
16. Колот В. М. Підприємництво: організація, ефективність, бізнес-культура: Навч. посіб. К., 2009. 444 с.
17. Кошельник В. М. Стратегія економічного розвитку сільськогосподарських підприємств у контексті активізації виробничої діяльності. Бізнес Інформ, 2017. № 1. С. 194-199.
18. Куліков П. М. Економіко-математичне моделювання фінансового стану підприємства: Навч. посіб. Х.: Інжек, 2009. 152 с.
19. Легеза Д. Г. Конкурентоспроможність продукції сільськогосподарських підприємств: Монографія. К.: ННЦ «Ін-т аграр. економіки», 2011. 394 с.
20. Лівінський О. М. Економіка сільського господарства та маркетинг: Навч. посіб. Глухів, 2010. 175 с.
21. Лузан Ю. Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України: Монографія. К.: Ін-т аграр. економіки, 2010. 470 с.
22. Мазнів Г. Є. Бізнес-планування технологічних процесів переробки сільськогосподарської продукції: Навч. посіб. Х.: Міськдрук, 2010. 129 с.
23. Макаренко П. М. Економічне відтворення аграрного виробництва в умовах ринку: Монографія. Мелітополь, 2011. 348 с.

24. Мороз Л. І. Моделювання матеріально-фінансових потоків внутрішньовиробничих логістичних систем з регенерацією: Пробл. економіки та упр. Вісн. Нац. ун-ту «Львів. Політехніка». 2009. С. 355-361.
25. Нестерчук Ю. О. Інтеграційні процеси в аграрно-промисловому виробництві: Монографія. Умань: «Сочінський», 2009. 372 с.
26. Оліферук С. І. Інтегральна оцінка сталого розвитку сільського господарства: регіональний аспект. Економіка і прогнозування, 2016. № 4. С. 73-84.
27. Пархомець М. К. Фінанси агропромислового виробництва: Навч. посіб. [за редакцією М. К. Пархомець]. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль, 2020. 402 с.
28. Плець І. І. Формування моделі інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні. Бізнес Інформ, 2016. № 12. С. 293-297.
29. Поперечний С. І. Використання основних фондів сільськогосподарських підприємств в умовах динамічного ринкового середовища: Монографія. Л.: НВФ «Укр. Технології», 2009. 164 с.
30. Попова О. Л. Розвиток багатофункціонального сільського господарства: досвід Німеччини. Економіка і прогнозування, 2017. № 2. С. 148-158.
31. Рудакова Т. В. Економіко-математичне моделювання розвитку соціально-економічної системи регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. Наук. К., 2010. 21 с.
32. Семенов А. Г. Методи стратегічного управління підвищенням ефективності виробництва на підприємствах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. Наук. Д., 2009. 36 с.
33. Сергієнко О. А. Моделі стратегічного розвитку виробничо-економічних систем: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. Наук. К., 2010. 20 с.

34. Смачило І. І. Оптимальне управління ресурсним забезпеченням виробничого підприємства: Менедж. та підприємництво в Україні. Вісн. Нац. ун-ту «Львів. Політехніка». 2009. С. 208-211.
35. Солодкий М. О. Біржова діяльність на ринку сільськогосподарської продукції: Монографія. Житомир: Полісся, 2010. 216 с.
36. Стецюк П. А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: Монографія. К.: Ін-т аграр. економіки, 2009. 370 с.
37. Ткачук В. А. Сталий розвиток сільських територій: загальнодержавний, регіональний та місцевий рівні: Монографія. Київ: Компринт, 2015. 340 с.
38. Трусова Н. В. Формування системи фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств: Монографія. Мелітополь: Вид. будинок Мелітоп. міськ. друк., 2017. 353 с.
39. Шиян В. Й. Економіка сільськогосподарського виробництва: Конспект лекцій. Х., 2010. 89 с.
40. Шубравська О. В. Сільськогосподарське виробництво України: нові можливості та виклики розвитку. Економіка України, 2020. № 5. С. 40-51.
41. Yakymenko N. V. Mechanism of strategic import substitution in Ukraine's economy. Актуальні проблеми економіки, 2020. № 10. С. 154-159.
42. Zaburanna L. V. Diversification of business activities in rural areas according to the concept of sustainable development. Актуальні проблеми економіки, 2020. № 10. С. 129-139.

ДОДАТКИ

Таблиці і рисунки до теоретичної частини кваліфікаційної роботи

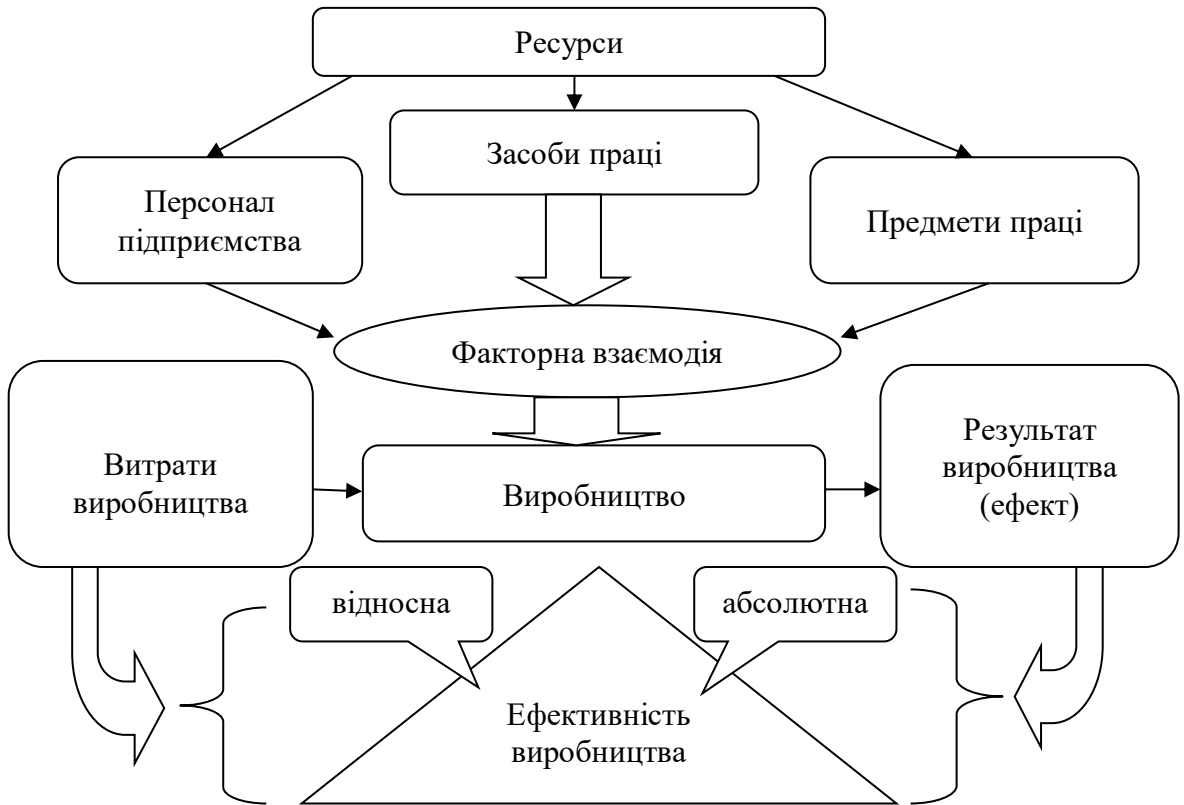

Рис. 1.1. Формування результатів та ефективності виробництва сільськогосподарського підприємства

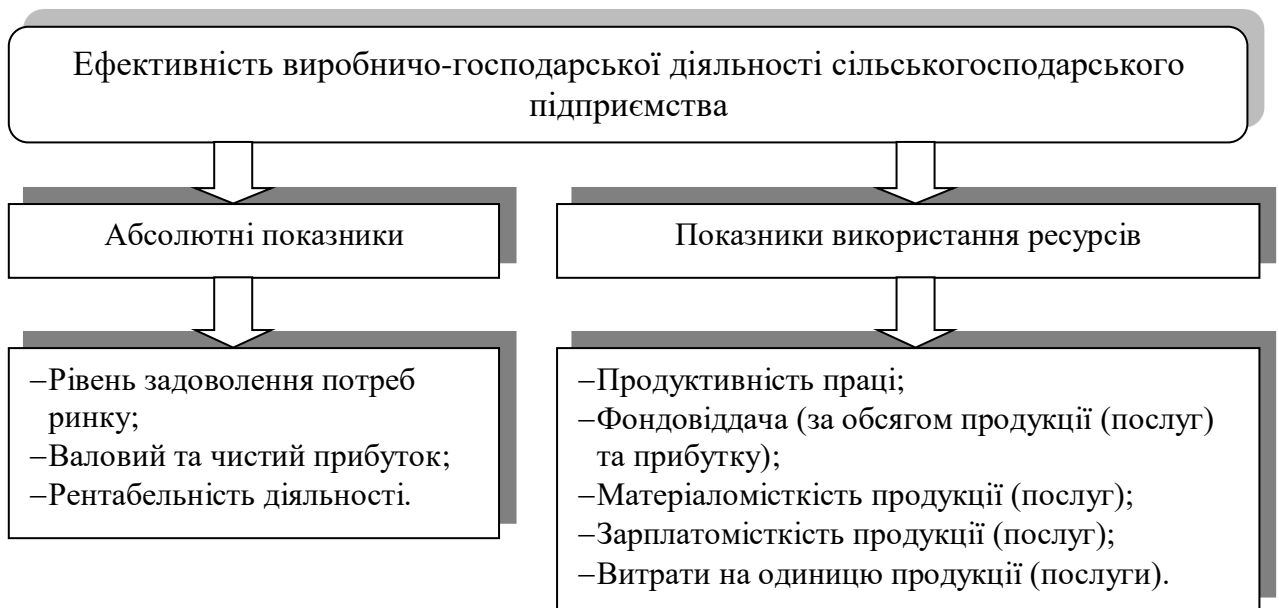

Рис. 1.2. Система загальних показників ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств

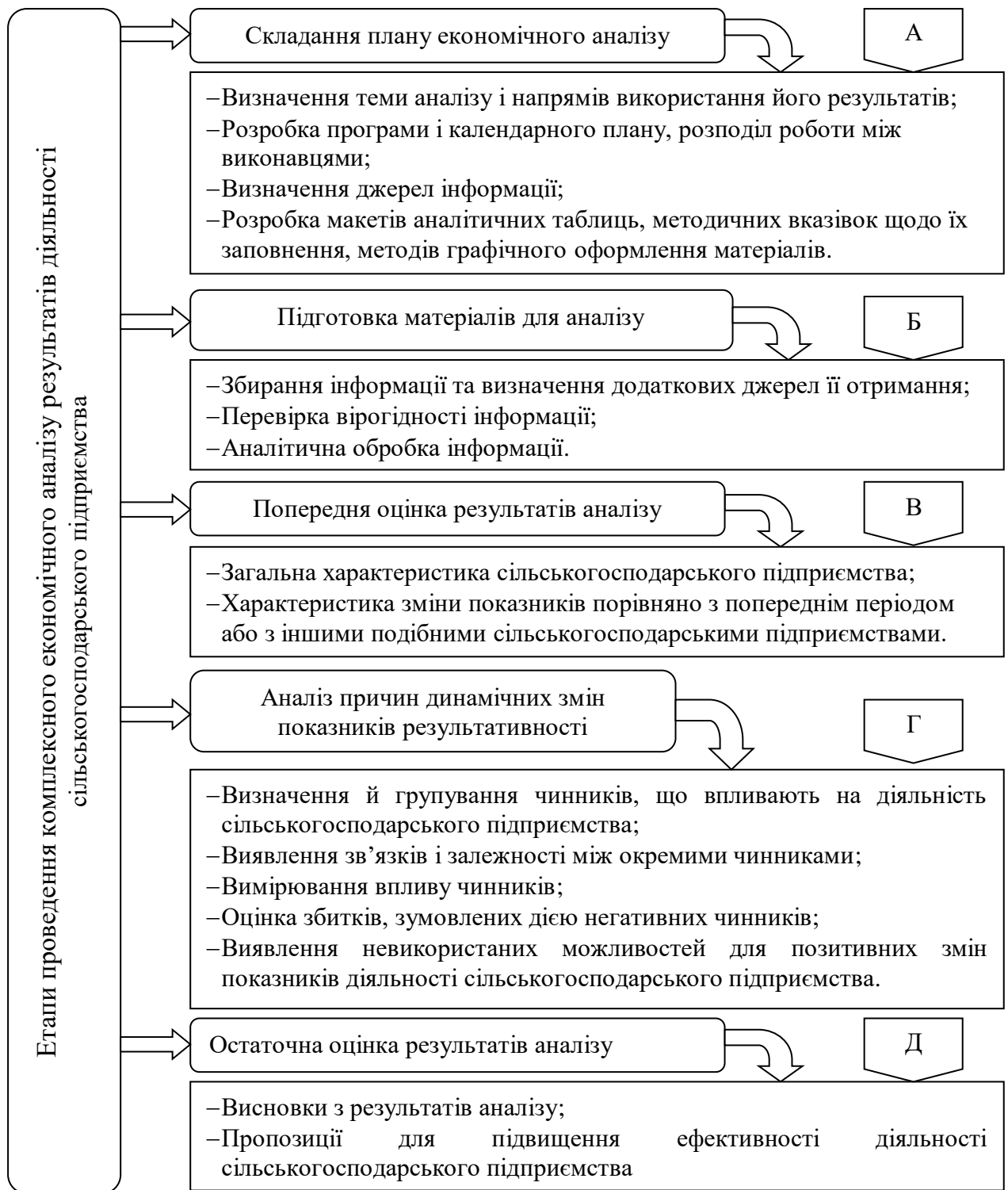

Рис. 1.3. Основні етапи проведення комплексного економічного аналізу ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств

Рис 1.4. Шляхи підвищення економічної ефективності діяльності сільськогосподарського підприємства

Таблиці і рисунки до аналітичної частини кваліфікаційної роботи

Таблиця 2.1

Склад і структура валової продукції в П(ПО)СП «Малинівське»

Малинського району Житомирської області (2018-2020 рр.)

Види продукції	2018 р.		2019 р.		2020 р.		В середньому за 2018 – 2020 рр.	
	тис грн	%	тис грн	%	тис грн	%	тис грн	%
<i>Продукція рослинництва</i>								
Зернові і зернобобові – всього	3191,0	55,4	3030,0	57,7	3078,0	59,3	3099,7	57,4
в тому числі:								
пшениця	1262,0	21,9	1405,0	26,7	1325,0	25,5	1330,7	24,6
жито	658,0	11,4	327,0	6,2	594,0	11,4	526,3	9,7
гречка	38,0	0,7	54,0	1,0	73,0	1,4	55,0	1,0
кукурудза на зерно	558,0	9,7	575,0	10,9	453,0	8,7	528,7	9,8
ячмінь ярий	129,0	2,2	-	-	-	-	-	-
овес	264,0	4,6	344,0	6,5	618,0	11,9	408,7	7,6
просо	-	-	-	-	15,0	0,3	-	-
інші зернові та зернобобові	282,0	4,9	325,0	6,2	-	-	-	-
Соя	-	-	32,0	0,6	-	-	-	-
Ріпак озимий	535,0	9,3	161,0	3,1	-	-	-	-
Інша продукція рослинництва	356,0	6,2	385,0	7,3	323,0	6,2	354,7	6,6
Разом по рослинництву	4082,0	70,8	3608,0	68,7	3401,0	65,6	3697,0	68,4
<i>Продукція тваринництва</i>								
Вирощування (в живій масі) свиней	1683,0	29,2	1645,0	31,3	1730,0	33,3	1686,0	31,2
Інша продукція тваринництва	-	-	-	-	57,0	1,1	-	-
Разом по тваринництву	1683,0	29,2	1645,0	31,3	1787,0	34,4	1705,0	31,6
Всього	5765,0	100,0	5253,0	100,0	5188,0	100,0	5402,0	100,0

Джерело: розраховано на основі річних звітів П(ПО)СП «Малинівське» за 2018-2020 рр.

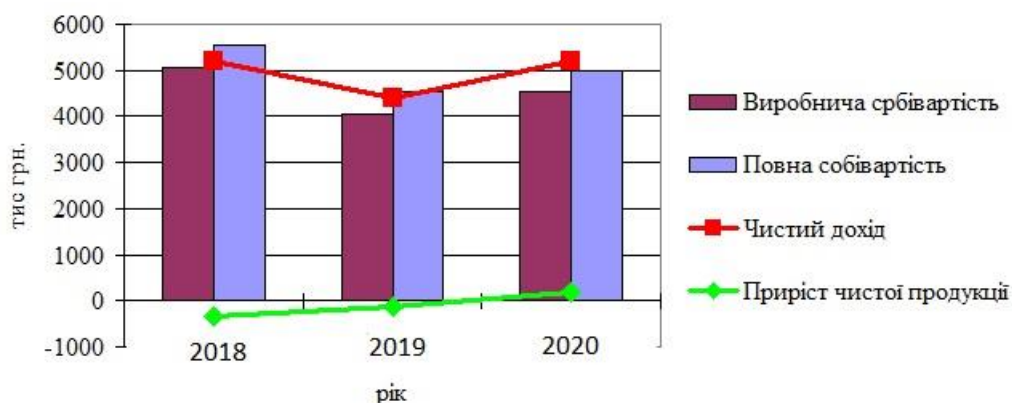

Рис. 2.1. Структура товарної продукції П(ПО)СП «Малинівське» в 2018-2020 рр.

Джерело: розраховано на основі річних звітів П(ПО)СП «Малинівське» за 2018-2020 рр.

Таблиця 2.2

Склад і структура власного капіталу П(ПО)СП «Малинівське» (2018-2020 рр.)

Показник	2018 р.		2019 р.		2020 р.		2020 р. до 2018 р., у %	
	тис грн	%	тис грн	%	тис грн	%	(+,-) тис грн	%
Зареєстрований (пайовий) капітал	-	-	6,0	0,0	6,0	-	6,0	-
Додатковий капітал	16848,0	104,1	14648,0	98,3	13974,0	98,2	-2874,0	82,9
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-1081,0	-6,7	-1106,0	-7,4	-1118,0	-7,9	-37,0	103,4
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	317,0	2,0	1229,0	8,2	1223,0	8,6	906,0	385,8
Інші поточні зобов'язання	93,0	0,6	124,0	0,8	142,0	1,0	49,0	152,7
Баланс	16183,0	100,0	14901,0	100,0	14227,0	100,0	-1956,0	87,9

Джерело: розраховано на основі річних звітів П(ПО)СП «Малинівське» за 2018-2020 рр.

Таблиця 2.3

**Наявність, рух та стан основних засобів в П(ПО)СП «Малинівське»
(2018-2020 рр.)**

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2020 р. до 2018 р., +/-
Наявність основних фондів на початок року, тис грн	13939,0	14513,0	12878,0	-1061,0
Надійшло (вибуло), тис грн	1615,0	-1640,0	-1770,0	-
Наявність на кінець року, тис грн	14513,0	12878,0	11108,0	-3405,0
Річний приріст (+), тис грн зниження (-), тис грн	1615,0	-1635,0	-1770,0	-
Нараховано зносу: на початок року, тис грн	2191,0	3969,0	4224,0	2033,0
на кінець року, тис грн	3969,0	4224,0	5112,0	1143,0
Коефіцієнт зносу, на початок року	0,15	0,27	0,33	0,2
на кінець року	0,27	0,33	0,46	0,2
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис грн	14226,0	13695,5	11993,0	-2233,0

Джерело: розраховано на основі річних звітів П(ПО)СП «Малинівське» за 2018-2020 рр.

Таблиця 2.5

**Склад і структура трудових ресурсів в П(ПО)СП «Малинівське»
(2018-2020 рр.)**

Категорії	2018 р.		2019 р.		2020 р.		2020 р. до 2018 р.	
	чол.	%	чол.	%	чол.	%	+/-, чол.	%
Працівники всього	48,0	100,0	47,0	100,0	40,0	100,0	-8,0	83,3
у тому числі:								
- виробничий персонал	46,0	95,8	45,0	95,7	38,0	95,0	-8,0	82,6
- управлінський персонал,	2,0	4,2	2,0	4,3	2,0	5,0	-	100,0
З них:								
- керівники	1,0	2,1	1,0	2,1	1,0	2,5	-	100,0
- спеціалісти	1,0	2,1	1,0	2,1	1,0	2,5	-	100,0

Джерело: розраховано на основі річних звітів П(ПО)СП «Малинівське» за 2018-2020 рр.

Таблиця 2.6

Економічна ефективність виробництва продукції рослинництва та тваринництва в П(ПО)СП «Малинівське» (2018-2020 рр.)

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2020 р до 2018 р., +/-
Врожайність, ц/га: – зернових і зернобобових	12,1	21,9	10,0	-2,1
Виробнича собівартість 1ц, грн: – зернових і зернобобових	194,8	188,4	269,6	74,8
Отримано прибутку (+), збитку (-) від реалізації продукції рослинництва, всього тис грн в тому числі з розрахунку на:	-184,0	-331,0	305,1	489,1
- 1 га сільськогосподарських угідь, грн	-148,1	-271,5	142,83	290,9
- 1 середньорічного працівника, грн	-4000,0	-7355,5	8026,0	12026,0
Рівень рентабельності галузі, %	-5,81	-17,9	14,5	20,3
Продуктивність тварин: Середньорічний приріст 1 гол. свиней на відгодівлі, ц	1,93	1,12	1,08	-0,9
Виробнича собівартість 1ц, грн: – м'яса свиней	1452,1	2606,9	2892,9	1440,8
Отримано прибутку (+), збитку (-) від реалізації продукції тваринництва, всього тис грн в тому числі з розрахунку на:	-89,0	-369,0	-328,4	-239,4
- 1 га сільськогосподарських угідь, грн	-71,6	-303,2	-153,7	-82,1
- 1 середньорічного працівника, грн	-1934,7	-8200,0	-8642,1	-6707,4
Рівень рентабельності галузі, %	-5,7	-21,3	-17,9	-12,2

Джерело: розраховано на основі річних звітів П(ПО)СП «Малинівське» за 2018-2020 рр.

Економічна ефективність господарської діяльності
П(ПО)СП «Малинівське» (2018-2020 рр.)

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2020 р. до 2018 р., (+,-)
Отримано товарної продукції, всього, тис грн	5209,0	4404,0	5187,0	-22,0
в т.ч. з розрахунку на: - 1 га сільськогосподарських угідь, грн	4190,6	3612,8	2428,4	-1762,2
- 1 середньорічного працівника, грн	113239,1	97866,2	136500,3	23261,2
Отримано прибутку (+), збитку (-), всього, тис грн	-211,0	-25,0	-12,0	199,0
в т.ч. з розрахунку на: - 1 га сільськогосподарських угідь, грн	-173,6	-20,5	-5,61	168,0
- 1 середньорічного працівника, грн	-4586,9	-555,5	-315,8	4271,1
Середньорічна оплата праці 1 працівника рослинництва, грн	1755,6	1792,3	1815,2	59,6
Середньорічна оплата праці 1 працівника тваринництва, грн	1855,8	1895,3	1933,7	77,9
Середньорічна оплата праці 1 працівника по господарству, грн	1805,7	1843,8	1874,5	68,8
Рівень рентабельності виробництва продукції рослинництва, %	-5,81	-13,8	15,6	-
Рівень рентабельності виробництва продукції тваринництва, %	-5,69	-21,34	-16,8	-
Рівень рентабельності по підприємству, %	-6,17	-2,8	3,72	-

Джерело: розраховано на основі річних звітів П(ПО)СП «Малинівське» за 2018-2020 рр.

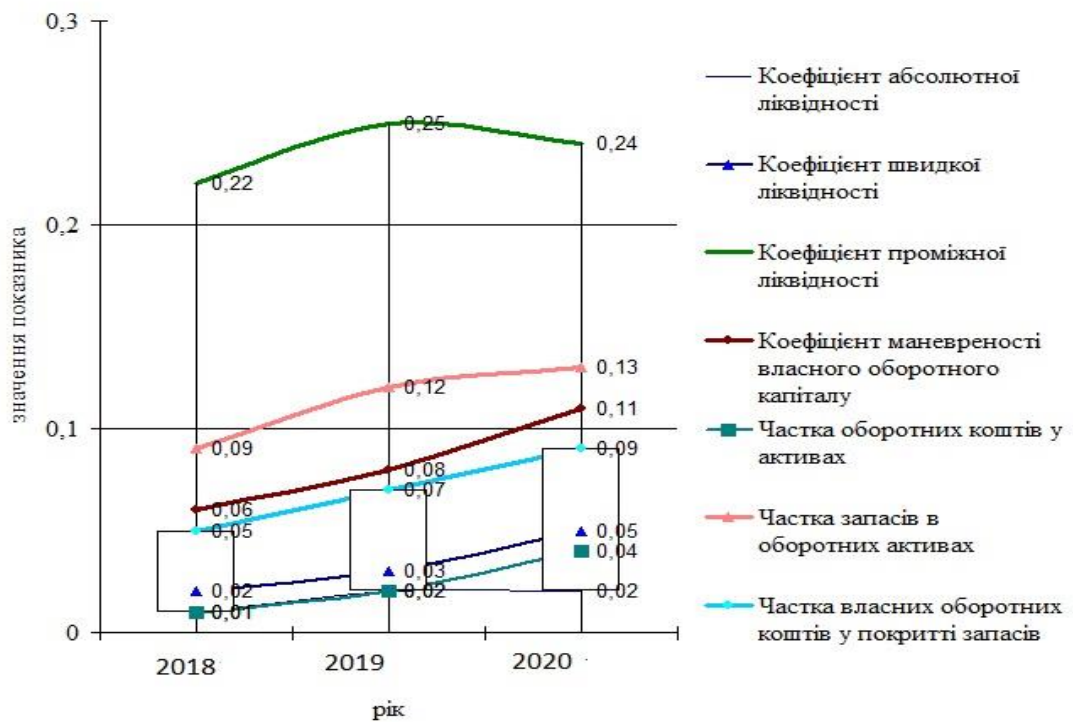

Рис. 2.2. Рівень ліквідності П(ПО)СП «Малинівське» в 2018-2020 рр.

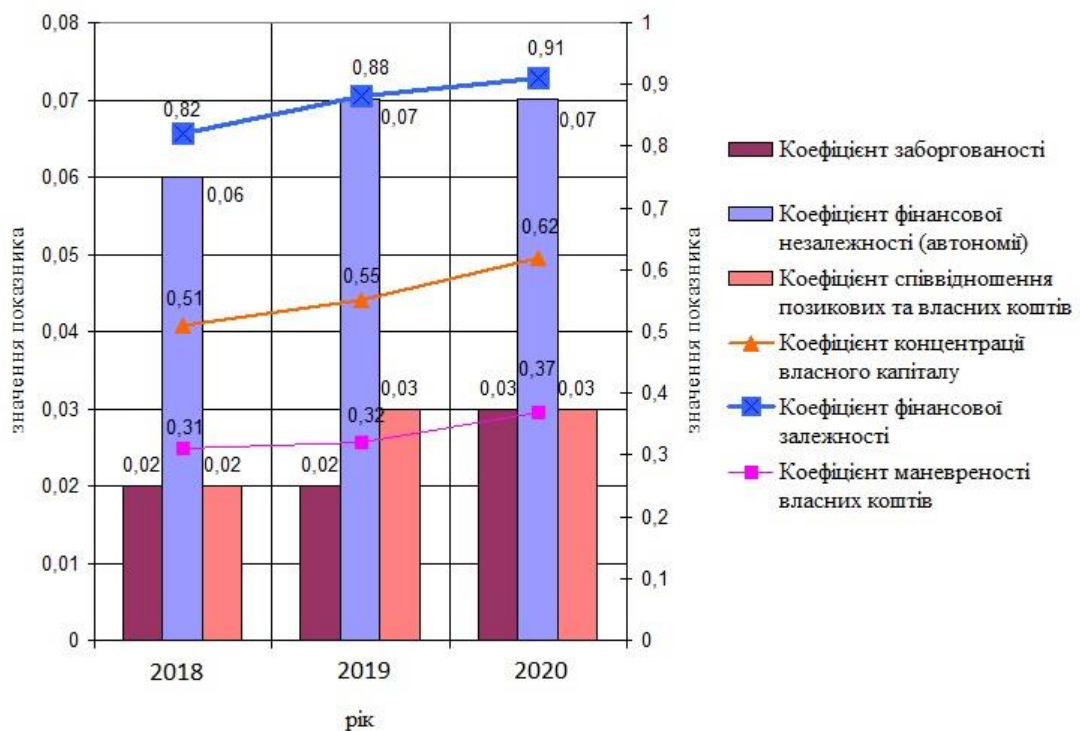

Рис. 2.3. Показники фінансової стійкості П(ПО)СП «Малинівське» в 2018-2020 рр.

PEST – аналіз тенденцій, що мають істотне значення для стратегії підприємства П(ПО)СП «Малинівське» в 2018-2020 рр.

Аспект зовнішнього середовища	Кількість балів	Аспект зовнішнього середовища	Кількість балів	Аспект зовнішнього середовища	Кількість балів	Аспект зовнішнього середовища	Кількість балів
<i>Політичний (P)</i>		<i>Економічний (E)</i>		<i>Соціальний (S)</i>		<i>Технологічний (T)</i>	
Податкова політика	5	Економічне зростання	10	Розподіл доходів	1	Державна підтримка наукових розробок	4
Захист вітчизняного товаровиробника	5	Кредитно-грошова політика	6	Демографічна ситуація на селі	4	Технологічний розвиток галузі	4
Захист прав споживачів	2	Державна підтримка товаровиробників	6	Удосконалення охорони праці	2	Нові розробки та розвиток	3
Трудове право	3	Диспаритет цін	8	Життєвий рівень населення	6	Швидкість зношування техніки	3
Державне втручання	5	Політика щодо безробіття сільського населення	3	Відношення до роботи	2	Використання енергетичних ресурсів та їх затрати	3
Політична стабільність	5	Рівень інфляції	7	-	-	Фокусування на новітню технологію	3
Кількісна бальна оцінка при використанні експертного методу	25	Кількісна бальна оцінка при використанні експертного методу	40	Кількісна бальна оцінка при використанні експертного методу	15	Кількісна бальна оцінка при використанні експертного методу	20
Загальна кількість балів (100 б.)							

Джерело: власні розробки автора при застосуванні експертного методу бальних оцінок з використанням доповненої методики оцінки умов зовнішнього середовища господарювання.

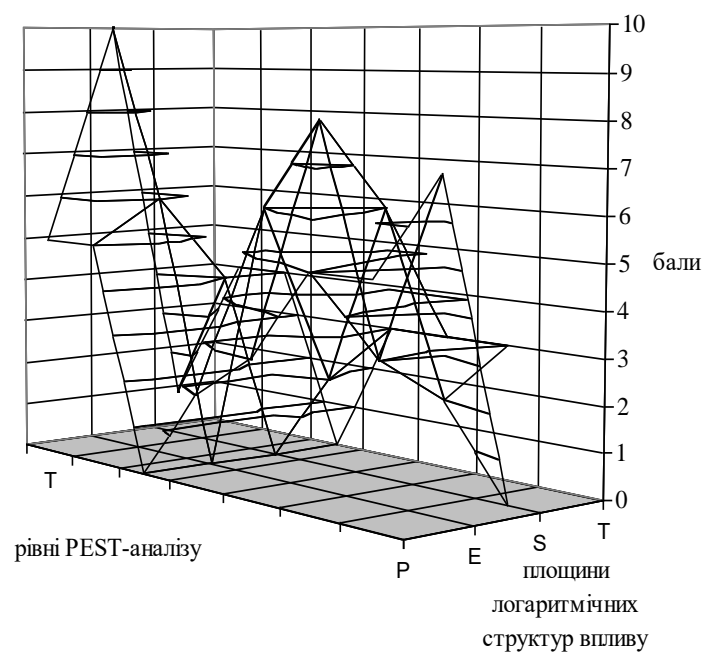

Рис. 2.4. Гістограмна модель залежності впливу чинників зовнішнього середовища на ефективність господарської діяльності в П(ПО)СП «Малинівське» (2018-2020 рр.)

Характеристика зовнішнього та внутрішнього середовища

П(ПО)СП «Малинівське» в 2018-2020 рр.

Характеристика господарства Чинники зовнішнього середовища	Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
		1. Прилеглисть підприємства до транспортної інфраструктури 2. Ефективність управління 3. Наявність транспортних засобів 4. Наявність площ землекористування 5. Високий рівень забезпеченості кваліфікованим персоналом 6. Якість продукції
Можливості (O)	Очікування (S+O)	Очікування (W+O)
1. Відповідна законодавча база 2. Функціонування окремих державних програм для підтримки сільськогосподарських підприємств 3. Відносна політична стабільність	1. Зростання обсягів виробництва продукції 2. Розширення асортименту продукції 3. Створення власної збутової мережі 4. Формування ефективної товарної політики	1. Модернізація основних засобів і впровадження передових технологій 2. Розширення каналів збуту продукції 3. Збільшення частки ринку
Загрози T	Очікування (T+S)	Очікування (T+W)
1. Збільшення частки імпортової продукції 2. Високий рівень інфляції 3. Мінливість законодавства 4. Високий рівень податків 5. Велика кількість конкурентів 6. Диспаритет цін	1. Диверсифікація виробництва 2. Пошук нових торгових партнерів 3. Відмова від застарілих технологій	1. Згорання видів діяльності 2. Конкуренція з боку інших підприємств 3. Відсутність попиту на продукцію 4. Страхування ризиків в сільському господарстві

Джерело: власні розробки автора при використанні річних звітів П(ПО)СП «Малинівське» за 2018-2020 рр. та методологічних основ проведення SWOT-аналізу.

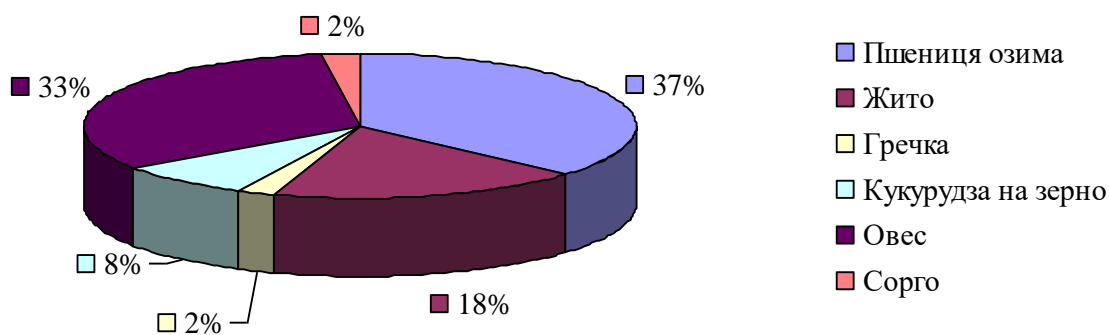

Рис. 2.5. Структура посівних площ П(ПО)СП «Малинівське» в середньому за 2018-2020 рр.

Джерело: розраховано на основі річних звітів П(ПО)СП «Малинівське» за 2018-2020 рр.

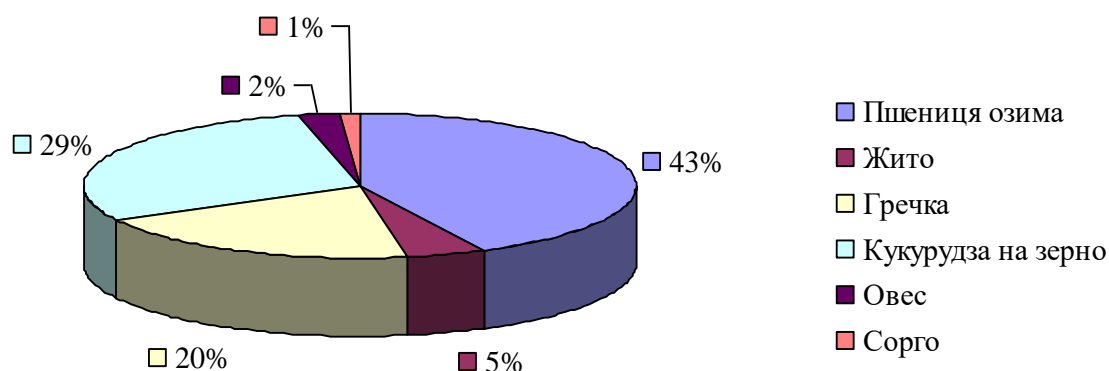

Рис. 2.6. Структура посівних площ П(ПО)СП «Малинівське» в перспективному варіанті за результатами факторного кореляційно-регресійного аналізу

Джерело: розраховано на основі річних звітів П(ПО)СП «Малинівське» за 2018-2020 рр.

**Таблиці і рисунки до рекомендаційно-оптимізаційної частини
кваліфікаційної роботи**

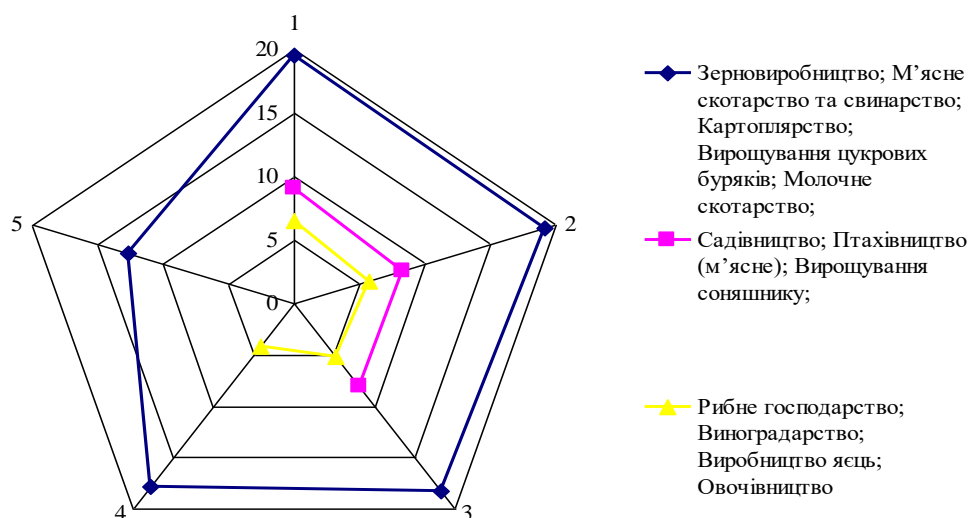

Рис. 3.1. Розподіл галузей сільськогосподарського виробництва П(ПО)СП «Малинівське» за зонами економічної ефективності в контексті економічного розвитку сільськогосподарських підприємств Житомирської області (2018-2022 рр.)

Таблиця 3.1

**Проектне обґрунтування ефективності впровадження
ресурсозберігаючої технології вирощування озимої пшениці в П(ПО)СП
«Малинівське» на перспективний господарський період (2022 р)**

№ п/п	Показники	Одиниці виміру	Роки		Зміна показника 2022 р. до 2020 р., (+/-)
			Фактичний обсяг (2020)	Проектний обсяг (2022)	
1.	Площа посіву	га	418,0	920,0	502,0
2.	Врожайність	ц/га	10,1	37,0	26,9
3.	Валове виробництво	ц	4234,0	34040,0	29806,0
4.	Загальні витрати	тис грн	1325,0	9207,8	7882,8
5.	Ціна 1 ц	грн	320,1	360,0	39,9
6.	Виробнича собівартість проданого 1 ц	грн	312,9	270,5	-42,4
7.	Прибуток з 1 ц	грн	7,2	89,5	82,3
8.	Рентабельність	%	2,31	33,1	30,8

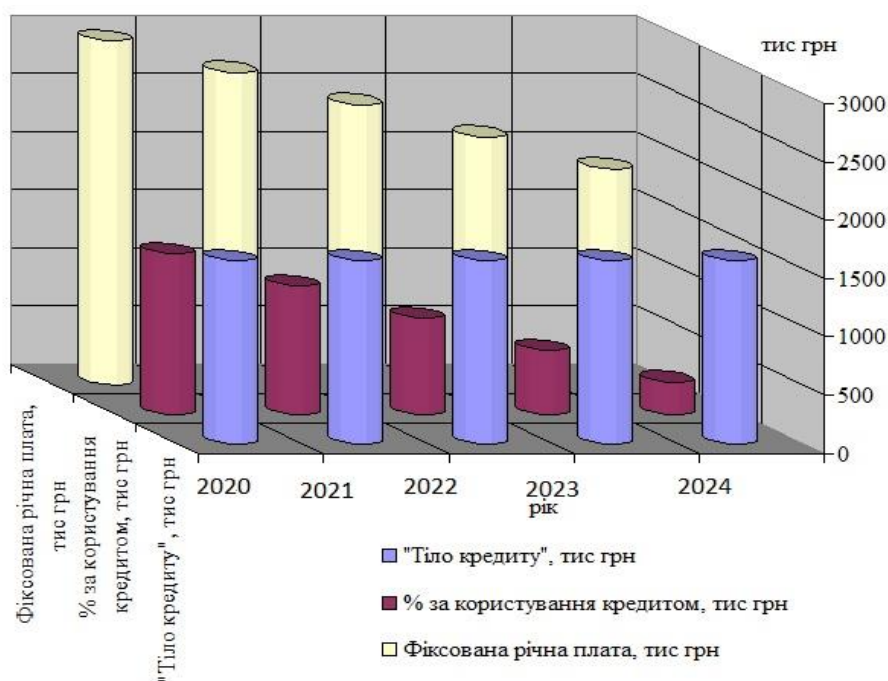
Джерело: власні дослідження автора

Таблиця 3.2

**Проектне обґрунтування показників ефективності П(ПО)СП
«Малинівське» при застосування ресурсозберігаючої технології
вирощування озимої пшениці на перспективний господарський період
(2020-2024 рр.)**

Показники	Рік					Сукупний господарський ефект в 2017-2021 рр.
	2020	2021	2022	2023	2024	
Чистий дохід від реалізації, тис грн	16828,5	17100,4	17542,6	17987,5	18247,3	87706,3
Повна собівартість, тис грн	13789,8	14055,7	14300,8	14862,4	15007,9	72016,6
Виробнича собівартість, тис грн	11322,5	12342,1	12541,0	12941,2	13252,1	62398,9
Прибуток (збиток), тис грн	3038,7	3044,7	3241,8	3125,1	3239,4	15689,7
Рентабельність підприємства, %	22,0	21,7	22,7	21,0	21,6	21,8
Приріст рівня невикористаного прибутку (збитку), тис грн	3038,7	6083,4	9325,2	12450,3	15689,7	-

Джерело: власні дослідження автора

**Рис. 3.2. Система використання кредитних ресурсів в П(ПО)СП
«Малинівське» при застосування ресурсозберігаючої технології
вирощування озимої пшениці на перспективний господарський період
(2020-2024 рр.)**

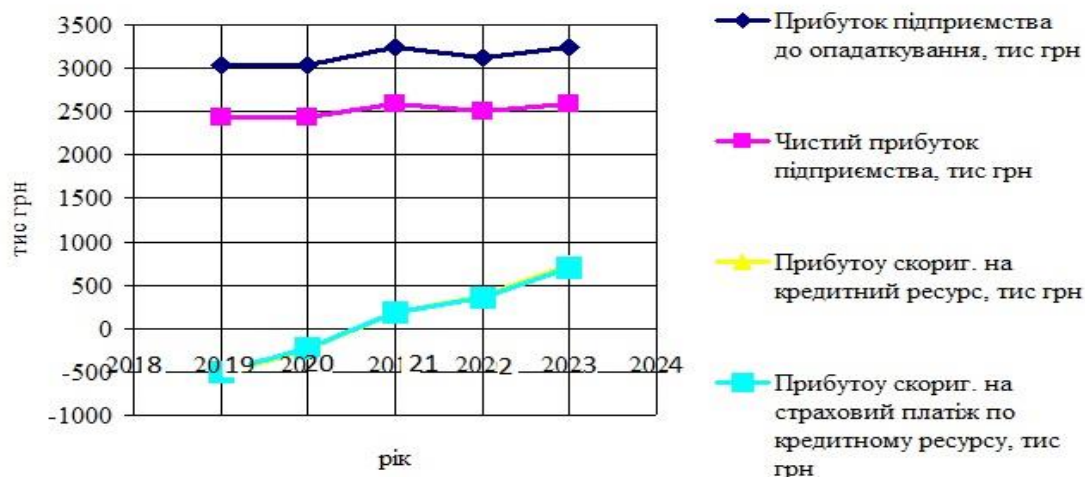

Рис. 3.3. Прибутковість П(ПО)СП «Малинівське» при застосування ресурсозберігаючої технології вирощування озимої пшениці на перспективний господарський період (2018-2024 рр.)

Таблиця 3.3

Варіантність економіко-математичної модель оптимізації галузевої структури виробництва П(ПО)СП «Малинівське» при застосування результатів моделювання на перспективний господарський період (2018-2024 рр.)

Показники	Варіанти розвитку галузей						
	1	2	3	4	5	6	7
<i>Тваринництво</i>							
Потреба інвестицій у розвиток тваринництва, тис грн	0	2150,7	5520,6	6687,4	8706,1	8890,5	12381,3
<i>Рослинництво</i>							
Площа під товарні культури, га	2511,4	2534,8	2571,4	2584,0	2551,5	2552,3	2555,4
Площа під кормові культури, га	0	101,4	260,3	315,4	410,6	419,3	583,9
Потреба інвестицій у розвиток рослинництва, тис грн	12659	11617,3	12432,0	12780,6	12840,9	12878,5	9713,7
<i>В цілому по підприємству</i>							
Потреба інвестиції всього, тис грн	12659	13768	18002	19468	21547	21769	22095
Маржинальний дохід всього, тис грн	8956,8	8988,7	9339,5	9777,4	10440,3	10951,2	11607,4
Маржинальний дохід на 1 грн інвестицій, грн	0,71	0,65	0,52	0,50	0,48	0,50	0,53